
Why Nations Fail

En rapport om institusjoners signifikante rolle for å generere økonomisk vekst

Semesteroppgave SAM1 - Høsten 2015

Innholdsfortegnelse

I. Innledning	side 3
II. Økonomisk vekst under ekstraktive regimer	side 5
III. Frykten for kreativ destruksjon	side 10
IV. Autoritær økonomisk vekst	side 11
V. Økonomiske selvforsterkende mekanismer og fattigdomsfellen	side 13
VI. Sammenfattende vurdering og konklusjon	side 17
VII. Referanseliste	side 20

I. Innledning

Why Nations Fail, the Origins of Power, Prosperity and Poverty er en bok fra 2012 skrevet av økonomiprofessor ved Massachusetts Institute of Technology, Daron Acemoglu og den britiske økonomen og politikkforskeren, James A Robinson. På bakgrunn av 15 år med forskning beskriver boken ulikheter i form av velstand og fattigdom mellom nasjoner, og har som mål å forklare hvordan disse har oppstått. Forfatterne tar for seg ulike land og bruker disse som eksempler for å illustrere sitt hovedpoeng; nemlig at årsaken til ulikheter mellom nasjoner er institusjonene de baserer seg på. Boken starter med å gjennomgå typiske misoppfatninger om fattigdom, og forklarer hvorfor disse teoriene er feil. Deretter følger en utredning av forskjellige institusjoner som kaster lys på hvilke faktorer som fører til økonomisk vekst og hvorfor vekst under ekstraktive institusjoner ikke er bærekraftig. Etter å ha sett på deler av verdenshistorien, utdyper boken tilslutt hvorfor det samme skjer i dag og hvordan noen land har lyktes med å komme seg ut av den negative økonomiske veksten.

I den første delen av boken tar forfatterne for seg ulike teorier om hvorfor noen land lider av fattigdom, mens andre land deler godene og har sikret en god levestandard for sin befolkning. Argumenter som hvor land er plassert og landets geografi blir ofte brukt til å forklare velstandsforskjeller i verden, og for å motbevise denne teorien tar forfatterne frem eksempler som byen Nogales og Nord- og Sør-Korea. I begge tilfellene befinner stedene seg på samme kontinent og består av den samme geografien, men i Nogales, hvor en del befinner seg i Mexico og en del i delstaten Arizona i USA, er velstanden syv ganger høyere i nord enn i sør. Det samme gjelder Korea, hvor Sør, som raskt utviklet demokrati og inkluderende institusjoner, fikk et enormt forsprang i forhold til den ekstraktive nasjonen i Nord, med tanke på utvikling av teknologi og velstand. Noen vil også begrunne forskjellene på bakgrunn av ulike kulturer, der man mener fattigdom skyldes mangel på arbeidsmoral og at nye teknologier fra vesten møter sterk motstand. Innledningsvis forklares det også hvordan det ikke bare er å velge institusjoner og insentiver som fører til velstand, men at dette er et resultat av utvikling, ulike hendelser og kritiske vendepunkt hvor tilfeldigheter kan føre til totalt ulike utfall.

Videre tar forfatterne for seg forskjellene mellom inklusive og ekstraktive institusjoner, hvordan bærekraftig økonomisk vekst oppstår, samt frykten for kreativ destruksjon i nasjoner ledet av en elite som utnytter sine ekstraktive politiske institusjoner. Institusjoner krever en viss grad av sentralisering og pluralisme for å kunne defineres som inklusive, for eksempel tillatelse av privat eiendomsrett og et rettferdig rettssystem, i tillegg til å respektere individets rett til utfoldelse, for eksempel retten til å velge yrke. Dersom disse kriteriene ikke er oppfylt, betraktes institusjonene som ekstraktive, som typisk er skapt for å overføre ressurser fra en gruppe i samfunnet til en annen gruppe, vanligvis eliten. Der ekstraktive institusjoner dominerer, rammer også markedssvikt og barrierer for innovasjon og utvikling, noe som ikke gir mulighet for en bærekraftig økonomisk vekst.

Til slutt nevnes hvordan institusjonene skaper gode eller onde sirkler det er vanskelig å komme ut av. Inkluderende politiske institusjoner fører til inkluderende økonomiske institusjoner og videre utvikles disse i enda mer inkluderende retning. Det samme gjelder ekstraktive institusjoner, dermed er det vanskelig å avbryte en sirkel av enten ekstraktive eller inkluderende institusjoner. Likevel forteller boken hvordan noen nasjoner bryter ut og omvender ekstraktive institusjoner til å bli inklusive, som er den eneste muligheten fattige land har til å oppnå en økonomisk vekst som vil vedvare. Et eksempel er suksesshistorien til Botswana, som takket være et demokratisk styresett og gode institusjoner, samt store diamantressurser, har maktet å produsere sterk økonomisk vekst som hele befolkningen får ta del av. Muligheten til å bryte ut av den onde sirkelen skjer veldig ofte ved kritiske vendepunkt som oppstår ved endringer og opprør i samfunnet. I tillegg er tilfeldigheter, som hvem som overtar makten eller hvilke tiltak som blir brukt til å roe opprørene, avgjørende for om hendelsene fører til fortsettelse av en ekstraktiv maktutøvelse eller om institusjonene tar en inklusiv vending.

Selve grunnlaget for argumentasjonen i *Why Nations Fail* er basert på teorien om institusjonenes funksjon i et samfunn. Boken konsentrerer seg om politiske og økonomiske institusjoner. Disse kan igjen være enten ekstraktive eller inklusive, med andre ord; dårlige eller gode. Samspillet mellom politiske og økonomiske institusjoner står sentralt i boken. De politiske institusjonene påvirker de økonomiske institusjonene, og vice versa. Det vil i praksis si at ekstraktive politiske institusjoner vil fostre ekstraktive økonomiske

institusjoner. Ettersom institusjonene er så tett sammenflettet, kan det følgelig skape selvforsterkende effekter i positiv eller negativ retning. Gjennom eksempler fra historien ser vi hvordan den politiske utviklingen i noen land har ført til opprettelsen av inklusive institusjoner som fører med seg økonomisk vekst, mens mange andre land ikke har hatt tilsvarende omvendinger i samfunnet, og derfor ikke klart å utvikle seg i riktig retning. De har dermed blitt værende i en ond sirkel av ekstraktive politiske- og økonomiske institusjoner.

Denne rapporten vil fokusere på et par hovedtemaer fra boken i lys av samfunnsøkonomisk teori. Det første temaet tar for seg økonomisk vekst under ekstraktive regimer, hvor poenget er at ekstraktive institusjoner ikke kan opprettholde bærekraftig økonomisk vekst. Argumentet blir støttet opp av en full utredning av Solow-modellen. Det neste temaet omhandler frykten for kreativ destruksjon, og hvordan dette fenomenet hindrer fremgang og teknologisk utvikling. Det tredje temaet er autoritær økonomisk vekst, der Kina blir brukt som eksempel. Hovedargumentet i dette avsnittet er nært beslektet med det som ble nevnt om kreativ destruksjon og vekst under ekstraktive regimer, nemlig at langvarig vekst ikke er mulig i en økonomi med fravær av ny teknologi, samt ekstraktive politiske institusjoner. Det fjerde og siste temaet skildrer økonomiske selvforsterkende mekanismer og fattigdomsfellen. Avslutningsvis følger en sammenfattende vurdering med konklusjon.

II. Økonomisk vekst under ekstraktive regimer

Et av bokens fundamentale poeng er at et lands politiske og økonomiske institusjoner spiller en avgjørende rolle for å generere økonomisk vekst. Videre argumenterer forfatterne at bærekraftig økonomisk vekst er en umulighet under ekstraktive institusjoner. Historiske eksempler viser nemlig at slike institusjoner kun makter å generere kortvarig økonomisk vekst, som etter et visst punkt stagnerer. Sovjetunionen er trukket frem som et prakteksempel for å forklare de økonomiske mekanismene som utspiller seg i ekstraktive regimer, samt hvorfor disse kommer til kort for å generere langsiktig økonomisk vekst. Solow-modellen for økonomisk vekst vil bli brukt i paragrafene under for å illustrere disse økonomiske mekanismene.

Den russiske revolusjonen i 1917 fikk dramatiske økonomiske følger for Russland. Stalins storstilte plan for den økonomiske utviklingen av landet gjorde seg gjeldende gjennom Femårsplanen, som ble lansert i 1928. En rekke industrier ble etablert under statlig styre, landbruket ble kollektivisert og den private eiendomsretten opphørte. Bøndene manglet insentiver for å jobbe og følgelig falt produksjonen i landbruket dramatisk. Stalin reallokerte ressursene og arbeidskraften fra landbrukssektoren til industrisektoren, noe som ga stor økonomisk gevinst fordi landbruket var svært primitivt og ineffektivt. Industrien var også ineffektiv da den hadde en særdeles underlegen teknologi sammenlignet med resten av Europa, men likevel førte denne reallokeringen til høy avkastning siden utgangspunktet var så dårlig. Resultatet var at Sovjetunionen vokste raskt og så en imponerende årlig vekstrate på 6 prosent mellom 1928 og 1960.

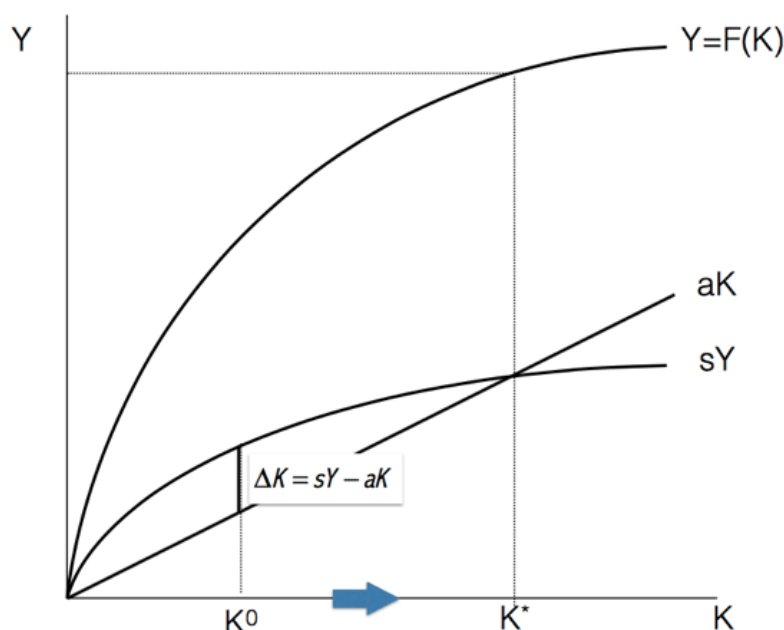
Stalin klarte imidlertid ikke å produsere økonomisk vekst som var bærekraftig. Sovjetlederne saboterte den økonomiske utviklingen ved å innføre perverse insentiver, med andre ord økonomiske insentiver som virket mot sin hensikt. For eksempel var bonussystemet i industrien en stor fallitt. Bonuser ble utbetalt så lenge et visst produksjonsnivå ble nådd, noe som ikke oppmuntret industriene til å øke kapasiteten ytterligere. Søken etter mer effektive produksjonsmuligheter svant hen, som igjen førte til at den teknologiske utviklingen opphørte. Bonusordningen la til rette for å prioritere nåtiden fremfor å investere i fremtiden. Effekten var nedslående: mangelen på nye maskiner, ny teknologi og innovasjon hindret forbedringer i industrien og økonomisk stagnasjon var snart et faktum.

Den formidable veksten som hadde regjert i mange år var ikke bærekraftig, nettopp fordi individer ikke ble oppmuntret til å bruke sine talenter og idéer for å fremstille innovative og mer effektive teknologier. Det eksisterende ble aldri videreutviklet og det forekom aldri *kreativ destruksjon*. Sistnevnte er teorien til den østerrikske økonomen Joseph Schumpeter som går ut på at man må ødelegge det bestående for å kunne skape noe nytt. Bærekraftig økonomisk vekst krever nemlig kreativ destruksjon; en prosess som automatisk oppstår ved enhver teknologisk innovasjon. Sovjetlederne fryktet alle former for kreativ destruksjon ettersom en slik omveltning kunne true deres absolutte politiske makt. Følgelig var det sovjetiske økonomiske systemet selve roten til den økonomiske kollapsen. Stalins Russland illustrerer at ekstraktive institusjoner klarer

å få til økonomisk vekst, men den er begrenset og stagnerer på grunn av manglende økonomiske insentiver, samt manglende teknologisk innovasjon og utvikling.

Robert Solows' modell fra 1956 illustrerer hvordan bærekraftig økonomisk vekst er avhengig av teknisk organisatoriske fremskritt (Blanchard, 2013). Betrakt en modell der vi måler kapitaloppbygging (K) langs x-aksen, og bruttonasjonalprodukt (Y) langs y-aksen. (Se figur 1.¹) Denne modellen viser sammenhengen mellom BNP og kapitaloppbyggingen i en økonomi. Produksjonsfunksjonen $Y = F(K)$ er en funksjon av realkapital. Den er konkav, som i praksis betyr at grenseproduksjonen er negativ. Verdiskapningen av å få en ekstra maskin øker, men ved avtakende rate. En fast prosent av bruttonasjonalproduktet går til sparing, som representeres ved kurven sY . Med andre ord har produksjons- og sparingsfunksjonen samme stigningstall, og øker dermed proporsjonalt. Modellen forutsetter en lukket økonomi, slik at sparing nødvendigvis vil være lik investering. Den siste komponenten i modellen er kurven som viser kapitalslitet (aK), som er forutsatt å øke med en konstant størrelse og er følgelig en lineær funksjon.

Figur 1: Solow-modellen

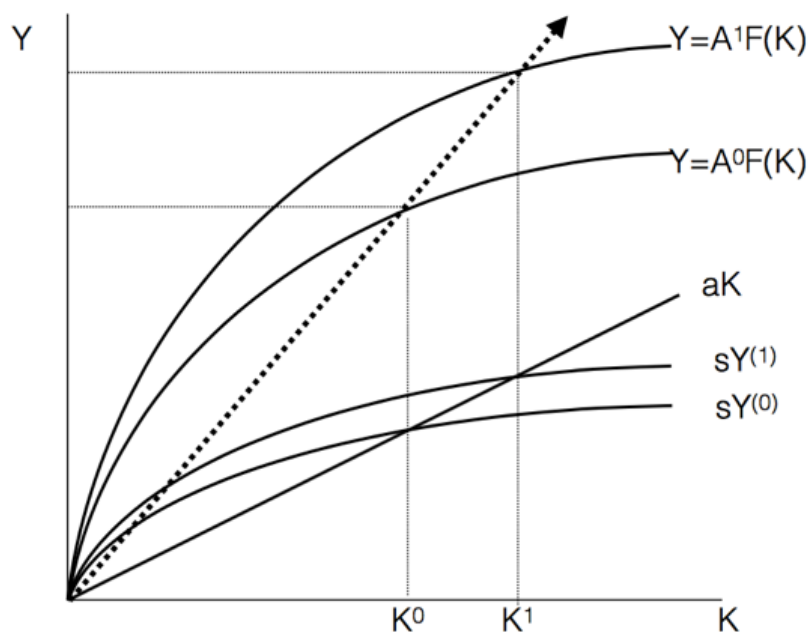
Kilde: Victor D. Norman, *Forelesning 7: Økonomisk vekst og utvikling*, SAM1

¹ Figurene i denne oppgaven er utarbeidet av professor Victor D. Norman, og hentet fra *Forelesning 7: Økonomisk vekst og utvikling* i SAM1 høsten 2015.

Med alle komponentene i modellen på plass kan vi begynne resonneringen. Det fremkommer i modellen at bruttonasjonalproduktet vokser så lenge sparingen overgår kapitalslitet, noe som betyr at ΔK (kapitaloppbyggingen) må være positiv. I punktet K^0 er brutto sparing høyere enn kapitalslitet, slik at både kapitalmengden og produksjonen vokser. Vi beveger oss mot høyre langs x-aksen, slik pilen i modellen indikerer. Økonomisk vekst oppstår helt frem til sparingen er lik kapitalslitet, representert ved skjæringspunktet mellom disse to kurvene (K^*). Her er ΔK lik null slik at kapitalmengden forblir uforandret. Investeringene holder akkurat til å dekke kapitalslitet. I dette punktet befinner dermed økonomien seg i en stabil tilstand som i økonomisk terminologi går under betegnelsen *steady state*. Det betyr at bruttonasjonalproduktet per innbygger holdes konstant. Hovedpoenget i denne modellen er følgelig at vedvarende økonomisk vekst ikke kan oppnås ved akkumulering av kapital. Enhver økonomi vil etter en viss tid konvergere mot *steady state*.

Den klassiske Solow-modellen har med andre ord en svakhet i og med at den ikke kan forklare bærekraftig økonomisk vekst. For å oppnå vedvarende økonomiske vekst må vi derfor innføre en jevn strøm av teknologiske fremskritt. Disse tekniske innovasjonene kan illustreres i en revidert Solow-modell som konstante skift oppover i både produksjons- og sparingskurven. (Se figur 2.) Produksjonsfunksjonen får i den reviderte Solow-modellen tilført et ekstra komponent, nemlig teknologi. Bruttonasjonalproduktet (Y) er således en funksjon av både kapital (K) og teknologi (A). Etter å ha innført en mer effektiv teknologi vil den samme kapitalmengden kunne produsere mer slik at produksjonsfunksjonen skifter oppover fra $A^0 F(K)$ til $A^1 F(K)$. Et slikt skift har den samme virkningen på sparingsfunksjonen, ettersom sparing utgjør en fast prosent av produksjonen, og kurven skifter oppover fra $sY^{(0)}$ til $sY^{(1)}$. Til sammen fører disse skiftene til en positiv kapitalakkumulasjon (fra K^0 til K^1), og genererer derfor nye runder av Solow-vekst. Under forutsetning at disse skiftene pågår konstant vil en økonomi kunne ha vedvarende økonomisk vekst.

Figur 2: Solow-modellen med tekniske fremskritt

Kilde: Victor D. Norman, *Forelesning 7: Økonomisk vekst og utvikling*, SAM1

For å trekke linjer mellom den samfunnsøkonomiske teorien og virkelige hendelser kan vi plassere den økonomiske utviklingen i Sovjetunionen i Solows rammemodell. Punktet fra origo frem til K^* i figur 1 representerer den formidable økonomiske veksten som fant sted etter at Stalin reallokerte ressurser fra landbruket til industrien. En positiv akkumulasjon av kapital førte til at produksjonen økte og økonomisk vekst ble generert. Som modellen predikerer, og slik som vi så i Sovjetunionen, er dette kun kortsiktig vekst. Etter at den sovjetiske økonomien konvergente mot *steady state* var det kun teknologiske fremskritt som kunne generere videre vekst. Det var her det sovjetiske økonomiske systemet feilet. Ingen teknologiske fremskritt som kunne skifte produksjons- og sparingskurven oppover fant sted. De økonomiske insentivene la ikke til rette for hverken innovasjon eller utvikling. Ekstraktiv vekst baserer seg nemlig på eksisterende teknologier, i motsetning til bærekraftig vekst der talenter og teknologisk utvikling står i sentrum. I tillegg fører ekstraktive institusjoner til at alle økonomiske insentiver opphører, som er fatalt ettersom at insentiver er selve drivkraften bak økonomisk vekst. Ekstraktive regimer, som eksemplifisert av Stalins Russland, mislykkes med bærekraftig økonomisk vekst fordi de ikke oppmuntrer til teknologiske nyskapingner, samt viser frykt for kreativ destruksjon.

III. Frykten for kreativ destruksjon

Frykten for kreativ destruksjon har gjort seg gjeldende flere ganger opp gjennom historien. I følge forfatterne er denne frykten hovedgrunnen til at det ikke fant sted noen bærekraftig økning i levestandarden i årtusenene mellom den neolittiske revolusjonen og den industrielle revolusjonen. Som allerede nevnt er den viktigste kilden til økonomisk vekst teknisk organisatoriske fremskritt, og for at slike fremskritt skal finne sted er det essensielt at det bestående blir erstattet med nye og reviderte tanker og idéer. En slik prosess er ofte sammenfallende med en omfordeling av den politiske og økonomiske makten, og på denne måten oppstår frykt for kreativ destruksjon. En viktig barriere til teknologisk innovasjon viser seg å være den politiske eliten, som av frykt for sin egen autoritære stilling aktivt motarbeider enhver form for økonomisk utvikling.

Videre følger noen historiske eksempler som tydelig illustrerer frykten for kreativ destruksjon, samt selve hovedpoenget til boken om at ekstraktive institusjoner er den viktigste barrieren til økonomisk vekst. Første eksempel er britiske William Lee og den revolusjonerende strikkemaskinen han ferdigstilte i 1589. Maskinen kunne ha mekanisert tekstilproduksjonen og dermed ført til stor produktivitetsvekst i industrien. Til tross for dets briljante potensial, fikk maskinen avslag av både Elizabeth 1. og hennes etterfølger James 1. Årsaken var utvilsomt frykten for at de ansatte i tekstilindustrien skulle miste jobbene sine, noe som igjen kunne føre til store omveltninger i samfunnet og dermed true makten til det britiske monarkiet.

Andre eksempel er boktrykkerkunsten til Johannes Gutenberg fra 1445; en oppfinnelse som fikk store ringvirkninger i samfunnet. Maskinen førte til at bøker ble distribuert til massene, analfabetisme ble følgelig betydelig redusert, noe som igjen åpnet dørene for utdanning til folket. Boktrykkerkunsten ble imidlertid betraktet som en opposisjon til den bestående politiske makten ettersom at bøker raskt sprer idéer og tankesett. Ekstraktive institusjoner var redde for den kreative destruksjonen boktrykkerkunsten kunne medføre. Som resultat ble boktrykkerkunsten forbudt i Egypt, samt i det Ottomanske riket frem til 1727, noe som kan forklare hvorfor utviklingen i disse landene sakk akterut sammenlignet med utviklingen i Europa. Opposisjonen mot boktrykkerkunsten fikk store konsekvenser for analfabetismen, utdannelsesnivået og den økonomiske suksessen.

Tredje eksempel viser til hvordan enkelte land mistet muligheten til å ta del i den industrielle revolusjon fordi den politiske eliten forbød teknologiske nyskapninger. Keiser Frans av Østerrike-Ungarn blokkerte utbyggingen av fabrikker og jernbaner, som var to nøkkelkomponenter i den industrielle revolusjon. Disse teknologiene ble ansett som truende ettersom de samlet arbeidere som etter hvert kunne komme til å kreve politiske rettigheter, slik realiteten var i Europa. Tilsvarende utspilte seg i Russland der tsarene gikk aktivt ut for å forhindre kreativ destruksjon i industrien som kunne underbygge den eksisterende politiske makten i riket. Følgelig ble fabrikker og jernbaner også forbudt. Begge rikene blokkerte industrien og økonomisk fremgang slik at samfunnet ble lite utviklet og industrien forble gammeldags og ineffektiv.

Industrialiseringen som var på fremmarsj på 1700-tallet førte med seg økonomisk vekst og politiske rettigheter til folket. Imidlertid var det mange land som aldri fikk muligheten til å delta. Ekstraktive institusjoner, som eksemplifisert av Østerrike-Ungarn og Russland, genererte ikke insentiver for å ta del i den industrielle revolusjonen. De som satt med makten gikk aktivt inn for å forhindre industrialiseringen av frykt for kreativ destruksjon. Et fellestrekk for ekstraktive institusjoner er nettopp at de ikke tillater kreativ destruksjon, og dermed heller ikke teknisk organisatoriske fremskritt. Kreativ destruksjon fører med seg både redistribuering av inntekt og formue, samt redistribusjon av politisk og økonomisk makt. Når disse kreftene blir blokkert, stagnerer også alle former for utvikling.

IV. Autoritær økonomisk vekst

Et gjennomgående eksempel i boken er Kina og den imponerende tosifrede vekstraten landet har sett de siste årene. Veksten i Kina de siste tiårene er et eksempel på økonomisk vekst til tross for ekstraktive politiske institusjoner med kommunistpartiet i spissen. Fordi landet har delvis ekstraktive økonomiske institusjoner, skiller det seg fra eksempelet med Sovjetunionen, som tidligere beskrevet. Mens Sovjetunionens vekst for det meste skyldes reallokering av ressurser fra jordbruk til industrien som førte til økt produksjon i tungindustrien, har Kina tatt et steg videre og tillatt innovasjon til en viss grad, samt gitt kinesere mulighet til å utfolde seg som entreprenører og drive næringsdrift. I årene mellom 1980 og 2010 har 600 millioner kinesere

blitt løftet ut av fattigdom, et tall som er det største realiserte et enkeltland noensinne har oppnådd. (The Economist, 2015).

Landet har skapt store fremskritt de siste tre tiårene, og beveget seg i retning av mer inkluderende institusjoner. Under Deng Xiaopings ledelse, som overtok etter Maos død i 1976, ble det gjennomført ulike økonomiske reformer som blant annet inkluderte innføringen av insentiver og markeder. Statens rolle ble redusert, og landet ble integrert i verdensmarkedet. Kina begynte følgelig å involvere seg i internasjonal handel, som det har nytt godt av økonomisk gjennom store eksportgevinster. Gjennom satsing på produksjon av varer til eksport, bidro Kinas enorme tilgang på billig arbeidskraft mye til den medfølgende økonomiske veksten. I tillegg førte introduksjonen av insentiver i jordbruket og industrisektoren til en dramatisk økning i produktiviteten.

Forfatterne av boken har likevel negative prognoser angående Kinas økonomiske utvikling i fremtiden. I følge Solow-modellen kan ikke økonomisk vekst opprettholdes med mindre produktiviteten økes gjennom økt befolkningsvekst eller ny teknologi. Det vil si at Kina vil måtte ta et enda større steg i retning av inklusive institusjoner som skaper insentiver som oppmuntrer til kreativitet og nyskapning, for å selv skape den nye teknologien som kreves for å opprettholde økonomisk vekst. Den teknologiske fremgangen vi ser i Kina i dag er i stor grad hentet fra teknologi skapt av vesten, og ikke et produkt av egen innovasjon. I det vestens teknologier når Kina har verdien av disse teknologiene sunket og Kina mister derfor deler av verdiskapningen generert av denne nye teknologien, i motsetning til om teknologien hadde blitt skapt innad i landet. Den til nå høye veksten vil dermed stagnere dersom Kina ikke legger til rette for kreativ destruksjon.

Et hinder for videre vekst og utvikling er Kinas politiske elite, som er preget av frykt for kreativ destruksjon, og som derfor stikker kjepper i hjulene for markedskreftene gjennom streng regulering. For eksempel tillater regjeringen statseide selskaper å involvere seg i prosjekter, men setter ulike barrierer for private- og utenlandske aktører. Det finnes i tillegg usikkerhet forbundet med eiendomsrett, ettersom staten har mulighet til å sette en stopper for utvikling de betrakter som uønsket, konfiskere eiendom, og i noen tilfeller gå så langt som å fengsle sine motstandere. Denne usikkerheten kan føre til frykt og manglende insentiver til økonomisk aktivitet.

Kinas mirakuløse utvikling etter Mao skjedde gjennom et skift fra høyst ekstraktive økonomiske institusjoner til mer inklusive institusjoner. Den raske økonomiske veksten oppstod som følge av introduksjonen av markedsinsentiver i landbruk og industri, samt adopsjon av utenlandsk teknologi. Selv om Kina fortsatt har ekstraktive politiske institusjoner, er de økonomiske institusjonene delvis inklusive. Dette viser at det er mulig å erstatte ekstraktive institusjoner som er godt rotfestet i historien, med inklusive institusjoner.

Den økonomiske situasjonen i Kina har mange fellestrekk med veksten under Sovjetunionen, noe som skaper usikre fremtidsutsikter. I begge landene kom deler av veksten som et resultat av reallokering av ressurser fra næringer med liten avkastning til høy avkastning. Ta jordbruket som eksempel, som var en svært primitiv og lite lukrativ sektor av økonomien. Ved å reallokere individene beskjeftiget i slike primitive sektorer til industrien, der produktivitet var betydelig høyere, opplevde Kina, i likhet med Sovjetunionen på 1950- og 1960-tallet, kraftig økonomisk vekst. Et fellestrekk for land som opplever slike imponerende vekstrater er at de gjerne er underutviklet og ligger bak vestlige land i alt fra teknologi til levestandard. Følgelig vil selv små positive endringer føre til vekst. Til tross for den økonomiske fremgangen er Kina nok et eksempel på vekst under ekstraktive institusjoner der veksten baserer seg på eksisterende teknologier og ikke kreativ destruksjon. I tråd med Robert Solows teori vil den kinesiske veksten mest sannsynlig stagnere når landet har oppnådd et bruttonasjonalprodukt per hode lik gjennomsnittet for et industrialisert land. Med andre ord vil *steady-state* komme til å sette en stopper for den økonomiske veksten. (Se figur 1.)

V. Økonomiske selvforsterkende mekanismer og fattigdomsfellen

Et annet viktig tema som blir fremstilt i boken er hvordan inkluderende og ekstraktive institusjoner skaper selvforsterkende mekanismer som det er vanskelig å komme ut av. For nasjoner som er i fasen med å utvikle inkluderende institusjoner gir dette positive ringvirkninger. Inkluderende politiske institusjoner vil nemlig både styrke og bli styrket av inkluderende økonomiske institusjoner. På denne måten oppstår den gode sirkelen. Imidlertid fører de samme mekanismene til at det er svært vanskelig å komme seg ut av den onde sirkelen av ekstraktive institusjoner. Den naturlige forklaringen er at ekstraktive politiske institusjoner fører til ekstraktive økonomiske institusjoner, som produserer rikdom til et fåtall på bekostning av de

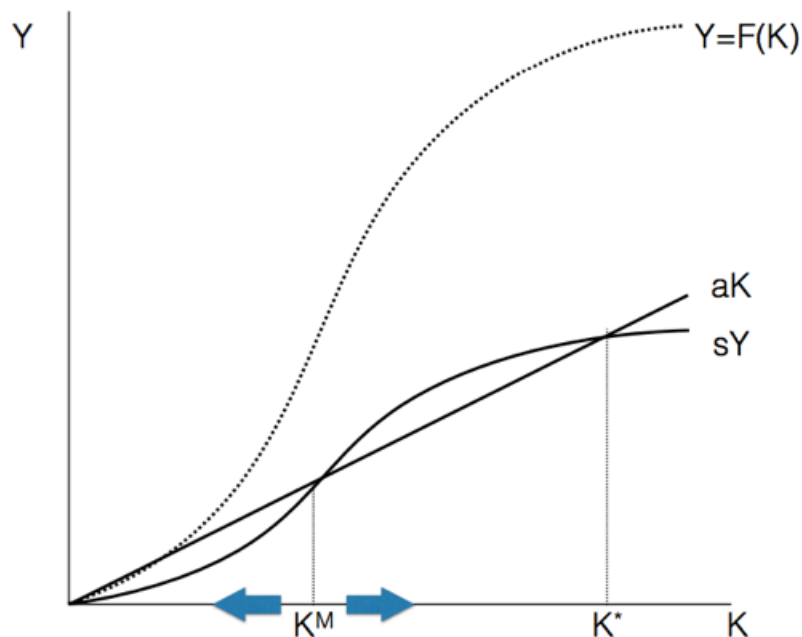
mange. Tendensen er at ekstraktive institusjoner gir et motiv til å forbli uendret, ettersom de som sitter med makten nyter godt av måten samfunnet er organisert på. Idéen om økonomiske selvforsterkende mekanismer kan også knyttes opp mot teorien om fattigdomsfellen som forklarer hvorfor enkelte fattige land forblir fattige. I paragrafene under vil en bearbeidet Solow-modell belyse dette nærmere.

Den ærerike revolusjonen som skjedde i blant annet England på 1600-tallet, er en av flere historiske hendelser forfatterne har lagt vekt på for å beskrive den gode sirkelen. Folkemassene krevde flere rettigheter og mer makt, og satt dermed i gang det som blir referert til som ”revolusjonen mot absolutisme”. Eliten med Earl Grey i spissen måtte gi etter for kravene, og England gikk mot et enda sterkere pluralistisk samfunn, som bygget på en større maktfordeling, flere rettigheter og en lov som gjaldt for alle. Dette er beskrivelsen av inkluderende politiske institusjoner, som igjen førte til mer inkluderende økonomiske institusjoner gjennom eiendomsrett, like muligheter for alle og et fritt marked. Større fordeling av makt, demokratiske valg og en lov som gjelder for alle, også eliten og de som sitter med makten, fører til at det blir vanskeligere å utnytte makt og skape ekstraktive institusjoner.

Ifølge boken gjelder det samme for ekstraktive institusjoner, der Afrika etter kolonialiseringen er trukket frem som eksempel. Et av problemene er hvordan makten er fordelt og hvem den tilhører. Å sentralisere all makt hos en liten elite som utnytter samfunnet for egne økonomiske fordeler, gjør maktposisjonen attraktiv for andre grupper som også søker makt og rikdom. Eliten sitter med den politiske makten og er derfor berettiget til å lage lover som sørger for at det som er å hente av verdier i samfunnet blir samlet hos eliten. Med andre ord, eliten ekstrakterer alle samfunnets ressurser til egen vinning. Gjennom ekstraktive politiske institusjoner skaper eliten ekstraktive økonomiske institusjoner som ikke er opptatt av å skape positive insentiver som fremmer utvikling i både teknologi og dermed økonomi, fordi dette kan true elitens makt. Som eksempler på dette nevner forfatterne blant annet Sierra Leone, Zimbabwe og Kongo, som i alle tilfeller lever under ekstraktive institusjoner. Fellesnevneren for disse landene er at de alle opplever maktkupp og lever under en elite som ikke fremmer utvikling, men er mer opptatt av å skaffe mer makt og rikdom til seg selv gjennom å undertrykke folkemassene.

En bearbejdet utgave av Solow-modellen kan forklare hvorfor det er umulig å komme seg ut av fattigdomsfellen (Se figur 3.) Her er sparingsraten sY litt annerledes enn i den opprinnelige modellen, fordi i starten er sparingen, som også kan tolkes som investeringer, lavere enn kapitalslitet aK og det finnes derfor ingen eller negativ økonomisk vekst. Landet har ikke nok kapital til å dekke kapitalslitet og dermed ingenting til overs til å investere videre for å skape fremtidig økonomisk vekst. Det er i dette intervallet, til venstre for K^M , at land i fattigdomsfellen befinner seg. Essensen av modellen er at et land må nå et visst nivå for kapital, illustrert i modellen av punktet K^M , for å kunne utnytte kapitaltilgangen i landet. Fordi fattige land har liten kapitalakkumulasjon blir følgelig produksjonen lav.

Figur 3: Fattigdomsfellen

Kilde: Victor D. Norman, *Forelesning 7: Økonomisk vekst og utvikling*, SAM1

Som det fremkommer i modellen over, og som tidligere redegjort for, er investeringene en funksjon av produksjonen fordi en fast prosent av produksjonen går til investeringer. Investeringene forblir derfor lave, og er ikke tilstrekkelige for å kompensere for depresieringen. Ettersom at inntekten til fattige hovedsakelig går til livsnødvendige forbruksvarer som mat, vann og klær vil det ikke være noe igjen til sparing etter at disse behovene er dekket. Som tidligere nevnt forutsetter modellen at den totale sparingen i en økonomi er lik de totale investeringene.

Siden vi befinner oss i lukket økonomi, vil hele produksjonen holde seg innenfor landets grenser og ikke strømme til utlandet gjennom import og eksport. Uten investeringer vil det ikke være mulighet for å øke kapitaltilgangen, og derfor vil heller ikke produksjonen øke. Summen av dette er at landet befinner seg i en situasjon med økonomisk tilbakegang, som er umulig å komme seg ut av. Det oppstår følgelig en ond sirkel for å generere økonomisk vekst, derav navnet fattigdomsfellen.

Den eneste måten å komme seg ut av denne fellen på er oppnå en kapital-akkumulasjon høyere enn punktet K^M . Denne kapitalen må nødvendigvis bli tilført eksogent, noe denne modellen ikke tillater. Modellen viser at økonomisk vekst blir generert i punktet til høyre for K^M . Her er nemlig investeringene tilstrekkelig høye slik at både kapitalslitet blir dekket, samt at det investeres i nye maskiner. Vi ser at netto sparing er positiv, ettersom kurven sY , som representerer et lands investeringer, ligger over kurven aK , som illustrerer kapitalslitet. Med investeringer i nye maskiner øker produksjonen, som igjen fører til høyere investeringer, som igjen fører til en enda høyere produksjon. En positiv, selvforsterkende runde av økonomisk vekst blir generert, frem til *steady state* blir nådd i punktet K^* . Utfordringen til fattige land er derfor å bygge opp et nivå av kapital større eller lik punktet K^M , slik at en adekvat utnyttelse av kapitaltilgangen i landet kan forekomme.

For å eksemplifisere fattigdomsfellen i praksis kan vi se nærmere på Zimbabwe, som blir nøye omtalt i boken. Helt siden frigjøringen fra britene i 1980 har landet sett en negativ økonomisk utvikling der levestandarden har blitt dramatisk forverret. Den negative trenden kan kobles direkte til presidenten Robert Mugabe, som har styrt landet med jernhånd siden frigjøringen. Økonomien er i dag preget av prisreguleringer, samt reguleringer av internasjonal handel, statlig drevet industrier og et lite effektivt jordbruk. Den statlige kontrollen over økonomien har gjort det umulig for den private sektoren å utfordre det statlige politiske monopolet. Dette fører til at nye og mer effektive industrier basert på nye idéer og talenter ikke kommer på banen. På denne måten undergraves kildene til økonomisk vekst. Dette i kombinasjon med usikre eiendomsrettigheter har ført til at produktiviteten i både industrien og jordbruket har kollapset. Lav produktivitet fører igjen til en marginal kapitaltilgang, som forblir lav fordi den ekstraktive styreformen i landet ødelegger de mest grunnleggende økonomiske insentivene. Det finnes ingen kilder til sparing, investering eller innovasjon. For å knytte den økonomiske situasjonen i

Zimbabwe opp mot modellen over, ser vi at landet har en kapitaltilgang lavere enn punktet K^M , der investeringene er så lave at de ikke kompenserer for kapitalslitet. Som konsekvens blir videre økonomisk vekst umulig i følge modellen og på denne måten har Zimbabwe entret fattigdomsfellen. Dette eksempelet illustrerer hvordan ekstraktive institusjoner nok en gang feiler når det kommer til vekst og utvikling.

VI. Sammenfattende vurdering og konklusjon

Forfatterne konkluderer med at samtlige forskjeller mellom rike og fattige land har opphav i institusjonene landet besitter. Disse forskjellene handler ikke om geografisk og klimatisk beliggenhet eller kulturforskjeller, slik eksempelet om Nogales underbygger. Når dårlige institusjoner får fotfeste fører disse til manglende insentiver for å innføre ny teknologi. Uten insentiver skjer det følgelig ingen økonomisk aktivitet, da de har en essensiell funksjon som selve drivkraften i økonomien. Mangelen på insentiver er rotfestet i frykten for kreativ destruksjon, som utallige ganger opp gjennom historien har ført til blokkering av teknologiske fremskritt. Slike land har dermed ikke klart å holde tritt med den imponerende økonomiske veksten som oppstod i kjølvannet av den industrielle revolusjonen på 1700-tallet. Dette har skapt et viktig skille mellom dagens industrialiserte land, som fikk stor utbytte av de nye mulighetene revolusjonen frembrakte, og utviklingsland, samt andre lav-industriland, som ble holdt utenfor grunnet sine ekstraktive institusjoner som ikke la forholdene til rette for å utnytte de nye teknologiene. Solow-modellen viser at nettopp teknologiske fremskritt er nøkkelen for å generere økonomisk vekst utover *steady-state*. Med andre ord er bærekraftig økonomisk vekst avhengig av en økonomi med konstante teknisk-organisatoriske fremskritt. Imidlertid ser vi at økonomisk ekspansjon kan ble fremstilt av dårlige institusjoner, slik som avsnittene om Sovjetunionen og Kina illustrerer. Fellesnevneren i slike tilfeller er en sentralisert stat som ikke tillater kreativ destruksjon, som igjen fører til at veksten blir midlertidig på grunn av fravær av utvikling og nyskapning.

Store deler av et lands økonomiske suksess kan relateres til kritiske historiske vendepunkt og hvordan disse ble håndtert av den bestående makten. Historien viser at to mulige utfall realiserer seg som følge: enten kan den bestående makten utnytte vendepunktet på en slik måte at det kommer hele befolkningen til gode, eller så kan de la være å gripe muligheten. For å eksemplifisere et kritisk historisk vendepunkt med positivt utfall kan vi betrakte den ærerike

revolusjonen i England på 1600-tallet, som transformerte de politiske institusjonene i England i en mer pluralistisk retning. Denne utviklingen la grunnlaget for at inklusive institusjoner kunne komme på banen. Private eiendomsrettigheter ble blant annet innført: en helt avgjørende faktor for å produsere økonomisk vekst. De nye institusjonene ga individer beriket med idéer og talenter muligheter og insentiver til å utvikle idéene sine på en slik måte at samfunnet tjente på det, i tillegg til dem selv. Sistnevnte kan kobles opp mot standard økonomisk teori som fastslår at samfunnets totale nytte maksimeres så lenge individer handler ut i fra sin egen interesse. Dette tankesettet understreker betydningen av insentiver i en økonomi. Med insentivene på plass kan samfunnets ressurser blir maksimalt utnyttet. Den ærerike revolusjonen la banen for den industrielle revolusjonen som oppstod århundret etter, også i England. Det var ikke tilfeldigheter som førte til at begge revolusjonene hadde utspring i England. Dette var en direkte konsekvens at den pluralistiske og inklusive politiske makten. Med en gang pluralismen ble en realitet, var det en tendens til at institusjonene ble mer inklusive over tid. Det takket være den gode sirkelen og de selvforsterkende økonomiske mekanismene.

På baksiden av medaljen finner vi landene som ble forhindret i å ta del i den industrielle revolusjonen og som dermed tapte gyldne muligheter for økonomisk vekst. Her kan vi trekke en parallell til dagens situasjon i størstedelen av Afrika, der fattigdom og fravær av økonomisk vekst er svært utbredt. Felles for Afrika er at de økonomiske institusjonene ikke har klart å lage insentiver for at individer skal adoptere de nye teknologiene. Grunnen til denne destruktive utviklingen er de ekstraktive politiske institusjonene som ikke ønsker omveltninger i samfunnet av frykt for å miste sin eneveldige makt. Økonomisk vekst opphører fordi disse politiske institusjonene blokkerer for nye teknologier, ny innovasjon og kreativ destruksjon. I tillegg feiler de afrikanske landene i dag fordi deres ekstraktive institusjoner ikke skaper de insentivene som trengs for at folk skal spare, investere og innovere. Ta modellen for fattigdomsfellen som eksempel, som ble gjort rede for tidligere. Insentivene i denne modellen er ikke å skape og spare slik som i den klassiske Solow-modellen. I en slik økonomi er faktisk insentivene så banale som å overleve. De få ressursene som er tilgjengelige dekker akkurat de helt nødvendige behovene som mat og vann. Det sier seg dermed naturlig at forholdene ikke ligger gunstig til rette for å frembringe økonomisk vekst, som krever både kapital og investeringer. Slike institusjoner gjør at fattige land forblir fattige. Land som Zimbabwe, Sierra Leone, Nord-Korea og Egypt er alle

fattige og innehar forskjellig geografi, klima og kultur. Den eneste fellesnevneren er ekstraktive institusjoner.

Forfatterene identifiserer følgelig institusjonene som kjernen til fattigdomsproblemet, og av den grunn virker løsningen selvnlysende: å transformere de ekstraktive økonomiske institusjonene slik at de blir inklusive. I tråd med dette resonnementet kommer det frem at bistand har liten effekt for å bekjempe fattigdom. Grunnen er at institusjonene som mottar bistandspenger fra vesten ikke klarer å formidle disse pengene til befolkningen, og bistandshjelp gjør dermed ingenting med selve kjernen av problemet: institusjonene. Et kritisk moment til boken er derfor hvorfor ulikhetene stadig øker på verdensbasis, når en løsning på fattigdomsproblemet virker så tilsynelatende enkel. Forfatterene predikerer at utviklingen av gode politiske og økonomiske institusjoner er nøkkelen, noe som burde være et oppnåelig mål for de fleste land. En referanse til Kina underbygger denne påstanden. Som allerede nevnt har Kina har opplevd en formidabel økonomisk vekst de siste 30 årene takket være radikale skift fra ekstraktive økonomiske institusjoner til betraktelig mer inklusive. Dette viser at transformeringen lar seg gjøre i selv autoritære, kommunistiske regimer. Et annet prakt eksempel på en tilsvarende utvikling er Botswana, som opplevde en dramatisk økning i veksten etter selvstendigheten i 1966, da det botswanske demokratiske partiet innførte mangfoldige reformer som la grobunn for velfungerende politiske og økonomiske institusjoner. Inntektene generert av de store diamantforekomstene ble ikke ekstraktert av den politiske eliten, men derimot brukt til å investere i en rekke offentlige tjenester, i form av helse og utdanning. Denne praksisen ga landet en stor avkastning på lang sikt, noe som den imponerende vekstraten de siste årene bekrefter.

Til tross for at det kan være en vanskelig og tidkrevende prosess er det mulig å transformere et lands institusjoner, slik som Kina og Botswana gledelig illustrerer. Med andre ord, en løsning på fattigdomsproblemet burde kunne realiseres i en fremtid ikke altfor fjern. I lys av dette har forfatterene av boken dermed gjort en svært betydningsfull jobb med å fremlegge institusjonenes signifikante rolle når det gjelder å generere økonomisk vekst og å utjevne de store velstandsforskjellene som verden rår over.

VII. Referanseliste

Acemoglu, D. & Robinson, J. (2013). *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty*. Great Britain: Profile Books Ltd

Blanchard, O., Amighini, A., & Giavazzi, F. (2013). *Macroeconomics: A European Perspective*. (2. utg). Italia: Pearson

The Economist (2015). *Ham-fisted Handouts*. Volume 417, Number 8962. Trykket og publisert november 2015.

New York, Komar: http://www.komar.de/fileadmin/media/Fototapeten_Bilder/8323_NYC_black_and_white_m.jpg - 2/11/2015 (bilde)

Robert Mugabe, Wikipedia: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Mugabe_1982_c.jpg - 2/11/2015 (bilde)

Vuitton London, Norikei : <http://www.norikei.com/wp-content/uploads/image3.jpg> - 2/11/2015 (bilde)

Workers worried about poverty, BCM Touring: <http://www.bcmtouring.com/forums/attachments/workers-worried-about-poverty-jpg.355624/> - 2/11/2015 (bilde)